

Częstochowa, 14 lutego 2024 r.

Dr hab. Bogusław Przywora, prof. UJD
Katedra Prawa Ustrojowego i Porównawczego
Wydział Prawa i Ekonomii
Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pana mgra Szymona Kowalczyka, pt. „Wpływ Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Republiki Azerbejdżanu”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana prof. zw. dra hab. Jerzego Jaskierni i promotora pomocniczego Pana dra Stanisława A. Parucha, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Wydział Prawa i Nauk Społecznych Instytut Nauk Prawnych Kielce 2023, ss. 250.

I. Wymogi formalno – prawne

Pismem z 12 grudnia 2023 r. zostałem poinformowany przez Przewodniczącą Rady Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Nauk Społecznych dra hab. Andrzeja Adamczyka, prof. UJK o powołaniu mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pana mgra Szymona Kowalczyka, pt. „Wpływ Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Republiki Azerbejdżanu”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym Pana prof. zw. dra hab. Jerzego Jaskierni.

Recenzja dotyczy spełnienia przez wyżej wymienioną rozprawę doktorską wymagań określonych w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹, zgodnie z którym rozprawa doktorska prezentować ma ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej (ust. 1), a jej przedmiotem ma być oryginalne rozwiązanie problemu naukowego (ust. 2).

¹ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 ze zm.

II. Przedmiot i ocena wyboru tematu

1. Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pana mgra Szymona Kowalczyka pt. „Wpływ Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Republiki Azerbejdżanu”, przygotowana pod kierunkiem naukowym Pana prof. zw. dra hab. Jerzego Jaskierni i Pana dra Stanisława A. Parucha na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

2. Już pobieżna analiza wskazuje na oryginalność wyboru tematu rozprawy doktorskiej. Członkostwo Azerbejdżanu w Radzie Europy było istotnym wydarzeniem na drodze demokratyzacji w tym państwie. Po kilkunastu latach od tego wydarzenia i wprowadzonych już zmianach poddaje się w wątpliwość efektywność oddziaływania Rady Europy na demokratyczny rozwój tego kraju. Stąd – jak zwraca uwagę Doktorant – zachodzi potrzeba zweryfikowania poziomu wpływu Rady Europy na transformację prawno-ustrojową Azerbejdżanu (s. 7-8). W tym obszarze nie było w polskim piśmiennictwie monograficznego opracowania, które obejmowałoby szczegółowo to zagadnienie przede wszystkim z perspektywy dyscypliny nauki prawne. Jak Doktorant podkreślił: „Większość wcześniejszych analiz na ten temat miała charakter rozproszonych informacji, które odnajdujemy w generalnych opracowaniach omawiających system polityczny Republiki Azerbejdżanu. Wnoszą one co prawda cenny wkład do analizy przekształceń w tym kraju, jednakże brak w nich kompleksowego odniesienia się do problemu badawczego podjętego w niniejszej pracy” (s. 8-9). Zasadne jest zatem wskazanie w przypisie o jakie prace Autorowi chodzi, skoro wnoszą „cenny wkład do analizy przekształceń w tym kraju”.

3. Problematyka rozprawy doktorskiej odnosi się do kilku obszarów nauki. Autor wyeksponował – zgodnie z jej profilem – płaszczyznę prawną i instytucjonalną, ale uwzględnił też w pewnym stopniu perspektywę politologiczną. Rozwiązanie to jest wartościowe i wzbogacające całą pracę.

III. Metody badawcze

1. Doktorant postawił za cel „ustalenie wpływu Rady Europy na transformację prawno-ustrojową Republiki Azerbejdżanu (s. 8). W konsekwencji Doktorant – biorąc pod uwagę profil

dysertacji – zastosował kilka metod badawczych do celów pracy (s. 11-12). Autor przede wszystkim w oparciu o metodę prawno-dogmatyczną dokonał analizy dokumentów prawnych Rady Europy związanych z wnioskiem Azerbejdżanu o członkostwo w Radzie Europy, jak również powstałych w ramach procedur: akcesyjnej oraz monitoringowej, ustawodawstwa Azerbejdżanu, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

2. Doktorant wykorzystał także metodę historyczną i metodę analizy systemowej przedstawiając genezę Rady Europy oraz jej ewolucję w rozwoju europejskiego systemu ochrony praw człowieka, a także przedstawiając przemiany ustrojowe w Azerbejdżanie od momentu złożenia wniosku o członkostwo w Radzie Europy do uzyskania pełnoprawnego członkostwa. Dzięki temu możliwe było szersze ujęcie tematu rozprawy, z uwzględnieniem wpływu zwłaszcza Rady Europy, ale też w pewnym stopniu odnosiło się do oddziaływania Unii Europejskiej i Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

Nasuwa się jednak pytanie o miernik (wskaźnik) jaki Autor zastosował dla ustalenia owego „wpływu Rady Europy na transformację prawnoustrojową Republiki Azerbejdżanu”? Biorąc pod uwagę temat pracy należałoby odnieść się do tej kwestii. Tym bardziej, że fragment rozprawy dotyczy oceny efektywności oddziaływania Rady Europy i innych organizacji międzynarodowych na przekształcenia prawnoustrojowe w Azerbejdżanie (pkt 4.2.).

IV. Ocena merytoryczna

1. Hipotezy pracy

1. Doktorant sformułował kilka hipotez badawczych (s. 10-11). Już *prima facie* wprowadzenie do pracy hipotez należy – co do zasady – pozytywnie ocenić, bowiem stwarza Autorowi szersze możliwości przeprowadzenia analizy, a w konsekwencji ułatwia formułowanie wniosków, obejmujących także postulaty.

Pierwsza hipoteza brzmiała: „Choć w trakcie procedury monitoringowej odnotowano znaczący postęp w realizacji zobowiązań przyjętych w związku z członkostwem Azerbejdżanu w Radzie Europy, to jednak nie udało się w pełni osiągnąć celów określonych w fazie uzyskiwania członkostwa. Szczególnie trudnym zagadnieniem okazała się kwestia więźniów politycznych, w kontekście silnych podziałów utrzymujących się na scenie tego państwa. Jedną

z przyczyn braku oczekiwanego postępu był brak precyzyjnych kryteriów ocen w tym obszarze w systemie aksjologicznym Rady Europy. Osłabiało to realne znaczenie tych standardów”.

Druga hipoteza: „Choć generalnie Azerbejdżan zrealizował podstawowe reformy, oczekiwane w związku z członkostwem w Radzie Europy, to jednak ograniczony postęp odnotowano w obszarze standardów z zakresu tzw. »miękkiego prawa« (soft law), m.in. tych, które oferuje Europejska Komisja na Rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka). Jest to jeden z dowodów na słabnięcie oddziaływania Rady Europy w dobie, gdy kwestionowane są wartości demokracji liberalnej, które legły u podstaw aksjologii organizacji międzynarodowych, w tym także Rady Europy. By osłabić tę tendencję, należało by podjąć wysiłek na rzecz poszerzenia standardów Rady Europy, mających charakter »twardego prawa« (umownych)”.

Hipoteza trzecia: „Istotną przesłanką przemian w Azerbejdżanie było to, że zaangażowane były w ich wsparcie, obok Rady Europy, także inne organizacje międzynarodowe (m.in. OBWE i Unia Europejska). Efektywność tego oddziaływania byłaby jednak większa, gdy zapewniono większą synergię działań tych organizacji międzynarodowych i unikanie duplikowania inicjatyw”.

2. Ocena ogólna

2.1. Dysertacja składa się z wstępu, czterech rozdziałów i z zakończenia i bibliografii (łącznie 250 stron). Jej treść koresponduje z jej tytułem. Tematyka mieści się w obszarze nauk społecznych w dyscyplinie: nauki prawne, ale Autor dokonał szerszej analizy uwzględniając – w pewnym stopniu – perspektywę politologiczną. Zabieg ten oceniam jako wzbogacający rozważania.

Pierwszy rozdział pracy dotyczył ogólnej charakterystyki Rady Europy i mechanizmów jej oddziaływania na systemy prawno – ustrojowe państw członkowskich. Rozdział pierwszy nie wywołuje wątpliwości. Jego celem było wprowadzenie czytelnika do tematyki. Autor omówił podstawowe zagadnienia dotyczące genezy Rady Europy jej struktury oraz zasad uzyskania członkostwa i systemu aksjologicznego Rady Europy ze szczególnym uwzględnieniem sfery prawno-ustrojowej (standardy prawnie wiążące, standardy o charakterze tzw. „miękkiego prawa”. Doktorant przedstawił również mechanizmy oddziaływania Rady Europy na przekształcenia prawno – ustrojowe państw członkowskich (procedura akcesyjna, procedura monitoringowa) oraz instytucje systemu Rady Europy oddziałujące na przekształcenia prawno-ustrojowe państw członkowskich, tj. Komitet Ministrów i organy

współpracy międzyrządowej, Zgromadzenie Parlamentarne, Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych, Europejski Trybunał Praw Człowieka, Komisarz Praw Człowieka, Europejska Komisja na rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka), Sekretariat Generalny (s. 13-45).

2.2. Doktorant w drugim rozdziale omówił problematykę oddziaływania Rady Europy na transformację prawnoustrojową Azerbejdżanu w trakcie procedury akcesyjnej. Uwzględnił takie elementy jak: kwestia uzyskania niepodległości przez Azerbejdżan po rozpadzie Związku Radzieckiego i ewolucja sytuacji politycznej; problematyka członkostwa Azerbejdżanu w Radzie Europy; uzyskanie statusu „gościa specjalnego” w Radzie Europy; przebieg procedury akcesyjnej; przekształcenia prawnoustrojowe w tym państwie dokonane w trakcie procedury akcesyjnej; decyzja o jego przyjęciu do Rady Europy; zobowiązanie przyjęte przez Azerbejdżan w obszarze prawnoustrojowym w związku z członkostwem w Radzie Europy (s. 46-80).

2.3. Trzeci rozdział dotyczył zagadnienia oddziaływania Rady Europy na transformację prawnoustrojową Azerbejdżanu w trakcie procedury monitoringowej. Analizie poddane zostały następujące elementy: wszczęcie procedury monitoringowej wobec Azerbejdżanu; przebieg procedury monitoringowej wobec Azerbejdżanu; przekształcenia prawnoustrojowe w Azerbejdżanu dokonane w trakcie procedury monitoringowej w następujących obszarach: demokracja i pluralizm polityczny; podział władzy; praworządność i jej formalne gwarancje; niezależność sądów i niezawisłość sędziów; zakaz dyskryminacji; zapobieganie torturom oraz poniżającemu traktowaniu lub karaniu; walka z rasizmem; ochrona praw socjalnych; ochrona mniejszości; walka z praniem brudnych pieniędzy (s. 81-159).

2.4. Ostatni rozdział to próba oceny efektywności oddziaływania Rady Europy i innych organizacji międzynarodowych na transformację prawnoustrojową Azerbejdżanu. Obejmuje ona analizę współpracy Rady Europy z innymi organizacjami międzynarodowymi w zakresie oddziaływania na transformację prawnoustrojową Azerbejdżanu (Unia Europejska, Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie); ocenę efektywności oddziaływania Rady Europy i innych organizacji międzynarodowych na przekształcenia prawnoustrojowe Azerbejdżanu, jak również przedstawia tendencje w zakresie transformacji prawnoustrojowej w Republice Azerbejdżanu (s. 160-190). Całość rozważań zamyka zakończenie (s. 191-196).

2.5. Przyjęta konstrukcja pracy nie wywołuje wątpliwości. Autor wyszedł od generalnych zagadnień do bardziej szczegółowych. Wywód jest logiczny i dostrzegalne jest dążenie Doktoranta do rozwiązania postawionych w pracy problemów badawczych. Przy ogólnie pozytywnej ocenie pracy nasuwa się jednak kilka refleksji. Od strony formalnej zasadne byłoby wprowadzenie we wszystkich rozdziałach syntetycznych wstępów, zapowiadających zakres podejmowanych badań oraz krótkich cząstkowych podsumowań, zawierających płynące z badań wnioski. Taki zabieg sprzyjał transparentności wymogu oraz formułowaniu wniosków końcowych i postulatów *de lege ferenda*.

3. Uwagi szczegółowe

3.1. Rozprawę otwiera „wprowadzenie”, w którym Doktorant przedstawił podstawowe założenia (problemy badawcze), cele, hipotezy, a także stosowane metody i „składowe” poszczególnych rozdziałów. Z metodologicznego punktu widzenia rozważałbym, biorąc pod uwagę temat dysertacji, ukierunkowany na wykazanie wpływu Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Republiki Azerbejdżanu, zakreslenie – już w części wprowadzającej – ram podejmowanych badań (obszarów). Zawężenie, że Autor szczególny nacisk położył „na analizę oddziaływania RE w tym zakresie podczas procedur: akcesyjnej i monitoringowej” (s. 8) wydaje się być niewystarczające dla czytelnika. Rozważałbym dodanie w tym miejscu obszarów transformacji, którymi się zajmował Autor i wskazanie ich doniosłości, tym bardziej, że odnosi się do nich w pracy (w tym w zakończeniu), stwierdzając, że: [c]hodzi tu głównie o zniesienie kary śmierci, usunięcie cenzury, wzmocnienie niezależności sądownictwa czy przeprowadzenie wyborów wielopartyjnych” (s. 191).

Doktorant podkreślił, że zastosował metodę analizy systemowej w trakcie analizy reform w Azerbejdżanie ze szczególnym uwzględnieniem reform, „które były inspirowane i monitorowane przez Radę Europy”, a także wykazując oddziaływanie Unii Europejskiej i OBWE na procesy w tym państwie (s. 11). Powstaje jednak pytanie, jak Doktorant rozumie ten „wpływ” i jakie zastosował kryteria jego mierzenia w odniesieniu do podjętego tematu.

3.2. Rozdział pierwszy – wprowadzający – oceniam jako rzetelnie przygotowany z uwzględnieniem dorobku piśmiennictwa. Na potrzeby niniejszej pracy uznać należy za wystarczający. Natomiast w odniesieniu do rozdziału drugiego zachodzi pytanie, jak Doktorant rozumie pojęcie oddziaływania Rady Europy na transformację Azerbejdżanu? Zasadne byłoby także doprecyzowanie celu tego rozdziału oraz podsumowanie tej części ustaleń.

3.3. Interesujące rozważania prowadził Doktorant w rozdziale III w zakresie oddziaływania Rady Europy na transformację prawno-ustrojową Azerbejdżanu w trakcie procedury monitoringowej. Jednakże odczuć można pewien niedosyt. Zasadne byłoby syntetycznie sformułowanie wniosków wypływających z analiz.

3.4. Treścią czwartego rozdziału pracy była ocena efektywności Rady Europy i innych organizacji międzynarodowych na transformację prawno-ustrojową Azerbejdżanu. W tym rozdziale w pewnym stopniu Autor przedstawił tendencje w zakresie transformacji. Zasadne było bardziej rozbudowanie tej części. Tym bardziej, że Autor napisał, że: „Pytanie które należy postawić, to co więcej może zrobić Rada Europy?” (s. 188).

3.5. W segmencie pracy „Zakończenie” Doktorant dokonał weryfikacji hipotez badawczych pracy, jednakże w części podsumowującej bardziej należałoby się odnieść do wskazania kierunków działań w celu wzmocnienia realizacji standardów Rady Europy w Azerbejdżanie?

3.5.1. Autor zweryfikował pozytywnie pierwszą hipotezę: „Choć w trakcie procedury monitoringowej odnotowano znaczący postęp w realizacji zobowiązań przyjętych w związku z członkostwem Azerbejdżanu w Radzie Europy, to jednak nie udało się w pełni osiągnąć celów określonych w fazie uzyskiwania członkostwa. Szczególnie trudnym zagadnieniem okazała się kwestia więźniów politycznych, w kontekście silnych podziałów utrzymujących się na scenie tego państwa. Jedną z przyczyn braku oczekiwanego postępu był brak precyzyjnych kryteriów ocen w tym obszarze w systemie aksjologicznym Rady Europy. Osłabiało to realne znaczenie tych standardów” (s. 192). W ocenie Autora z analizy przebiegu procedury monitoringowej wobec Azerbejdżanu wynika, że główną barierą w oddziaływaniu Rady Europy na ten kraj była korupcja wśród niektórych członków Zgromadzenia Parlamentarnego. Jego zdaniem tzw. „dyplomacja kawiorowa” stanowić mogła „główny hamulec dla wyegzekwowania zmian mających nastąpić – zgodnie z wymogami RE – w konsekwencji uzyskania przez Republikę Azerbejdżanu członkostwa Radzie Europy” (s. 192). Wniosek ten jednak jest ocenny, podobnie jak kolejne stwierdzenia Autora: „Procedura ta naznaczona była zatem w pierwszej fazie błędem świadczącym o działaniach na korzyść rządu prezydenta Ilhama Alijewa, bardziej niż skupieniu się na wykrywaniu nieprawidłowości” (s. 192), czy „zakłócenia w przebiegu procedury monitoringowej, wynikające z sygnalizowanych powyżej problemów, powodowały,

że Rada Europy nie była w stanie wywrzeć wystarczająco silnego nacisku w kwestii uwolnienia wszystkich więźniów politycznych. Czynnikiem utrudniającym skuteczne działania było też to, że w systemie aksjologicznym RE nie został wypracowany precyzyjny standard w kwestii definiowania „więźniów politycznych” (s. 192). W podsumowaniu powinny być wskazywane bardziej miarodajne (obiektywne) wnioski.

3.5.2. Druga z hipotez nie wywołuje wątpliwości. Można by bardziej uzasadnić konstrukcję „ograniczony postęp”: „Choć generalnie Azerbejdżan zrealizował podstawowe reformy, oczekiwane w związku z członkostwem w Radzie Europy, to jednak ograniczony postęp odnotowano w obszarze standardów z zakresu tzw. „miękkiego prawa” (soft law), m.in. tych, które oferuje Europejska Komisja na Rzecz Demokracji przez Prawo (Komisja Wenecka)”. Jakie „mierniki” (wskaźniki) zastosował Autor dla oceny (weryfikacji) tej hipotezy?

3.5.3. Zgodzić należy się z argumentacją Autora, że: „istotną przesłanką przemian w Azerbejdżanie było to, że zaangażowane były w ich wsparcie, obok Rady Europy, także inne organizacje międzynarodowe, m.in. OBWE i Unia Europejska. Efektywność tego oddziaływania byłaby jednak większa, gdy zapewniono większą synergię działań tych organizacji międzynarodowych i unikanie duplikowania inicjatyw” (s. 194). Powstaje jednak pytanie, jak Doktorant rozumie kategorie skuteczności w odniesieniu do działalności Rady Europy? Przykładowo w zdaniu: Czynnikiem utrudniającym skuteczne działania było też to, że w systemie aksjologicznym RE nie został wypracowany precyzyjny standard w kwestii definiowania „więźniów politycznych” (s. 192), czy zdanie: „W świetle tych uwag nie ulega wątpliwości, że warunkiem skutecznego oddziaływania europejskich organizacji międzynarodowych na rozwój społeczno-gospodarczy i polityczno-ustrojowy Republiki Azerbejdżanu ma współdziałanie tych organizacji międzynarodowych i synergia ich działań” (s. 195). Niezależnie od tego podzielam stanowisko Autora, że Rada Europy nie posiada możliwości nacisku o charakterze gospodarczym, jak Unia Europejska, co w konsekwencji „osłabia skuteczność jej działań”, natomiast „OBWE, nie posiadając podstawy traktatowej, musi operować instrumentami o charakterze tzw. »miękkiego prawa«” (s. 195).

IV. Ocena formalna pracy

Praca napisana jest – co do zasady – precyzyjnym, a jednocześnie zrozumiałym językiem, w sposób zwarty. Zdarzają się, co zrozumiałe w tego typu pracach, błędy stylistyczne i techniczne, a także powtórzenia, jednakże uchybienia warsztatowe nie są znaczące. Przykładowo błędy stylistyczne i techniczne w zdaniach:

- 1) „Zdawano sobie jednak sprawę, że odchodzenie od systemu komunistycznego, jaki tam obowiązywał przed 1991 r., nie będzie procesem prostym, skoro będzie wymagał wdrożenia mechanizmów demokratycznych, opartych na otwartości i odpowiedzialności” (s. 6) – słowo skoro dwa razy w zdaniu.
- 2) „Musiano też uwzględnić perturbacje gospodarcze, jakie w pierwszej fazie po odzyskaniu niepodległości wiązały się z zerwaniem lub osłabieniem więzi ekonomicznych, jakie istniały pomiędzy republikami ZSRR” (s. 7) – słowo jakie dwa razy w zdaniu.
- 3) „Problematyka ta wymagała kompleksowej analizy również z tego powodu, iż nie było do tej pory monograficznego opracowania, które odejmowałoby szczegółowo to zagadnienie” (s. 8) – zamiast słowa „odejmowałyby” powinno być „obejmowałyby”.
- 4) „W efekcie w dniu 5 maja 1949 r. na moc traktatu Londyńskiego została utworzona Rada Europy” (s. 14) – powinno być zamiast słowo moc słowo mocy.
- 5) „Wynika to z faktu, iż specyfika standardów o charakterze „miękkiego prawa” polega na tym, że wywodzą one swój byt nie tyle ze sformalizowanych, władczych procedur legislacyjnych i obecności zinstytucjonalizowanego przymusu, w razie ich nieprzestrzegania, ale ze swoistego kompromisu zgody podmiotów, z którymi wiąże się chęć związania zgodnie z zawartymi w tego typu dokumentach zaleceniami” (s. 26) – słowo wiąże się i słowo związania w jednym zdaniu oraz brak jednego cudzysłów.
- 6) „Odgrywa ono istotną rolę np. w obszarze dążenia do zapewnienia „dobrej administracji” (s. 27) – zamiast słowa istotna powinno być istotną. Podobnie w zdaniu: Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odegrało istotną rolę w ochronie praw człowieka obywateli Azerbejdżanu, oddziałując na ustawodawstwo tego państwa w obszarze ochrony praw i wolności obywateli (s. 39).
- 7) „Każde przystąpienie do Rady Europy związane jest z procedurą, pomagającą sprawdzić czy państwo starając się o członkostwo wypełnia wymogi wstępne (progowe) akcesji” (s. 27-28) – powinien być przecinek przed słowem czy. Podobnie w zdaniu: W odniesieniu do pluralizmu politycznego, czy też jego braku, warto zadać pytanie czy aby Azerbejdżan od wielu lat nie naśladuje systemu wielopartyjnego (s. 105).

- 8) „Trójpodział władzy formalnie opiera się na władz wykonawczej sprawowanej przez prezydenta i rząd, władzy ustawodawczej przysługującej zarówno rządowi, jak i parlamentowi (Milli Majlis) oraz sądownictwie, nominalnie niezależnemu od władzy wykonawczej oraz ustawodawczej” (s. 114) – brakuje słowa podziału przed słowem władz.
- 9) „Wreszcie, w czwartek, 2 października, Zgromadzenie Parlamentarne RE przyjęło przytłaczającą większością głosów (44 za, 4 przeciw i 2 wstrzymujących się) rezolucję w sprawie postępów w procedurze monitorowania Zgromadzenia, która oceniała rozwój sytuacji w krajach zaangażowanych w monitorowanie i dialogi postmonitoringowe” (s. 126) – brakuje w dacie roku.
- 10) „Od kiedy wniosek o członkostwo Republiki Azerbejdżanu w Radzie Europy zaczął być rozpatrywany jesienią 1996 r., sprawozdawca RE miał okazję obserwować kluczowe zmiany w kraju, które pod wieloma względami odpowiadały wymogom Rady Europy” (s. 191) – błąd stylistyczny.

2. Rekomendowałbym także dokonanie bardziej skrupulatnej weryfikacji tekstu pracy doktorskiej i przypisów w perspektywie publikacji rozprawy doktorskiej.

V. Dobór literatury i jej ujęcie

1. Dobór piśmiennictwa ocenić należy jako wystarczający do tematu pracy. Doktorant co warto podkreślić wykorzystał – w znacznej mierze – literaturę anglojęzyczną, a także wykazał się umiejętnością przywoływania źródeł.

Przypisy konstruowane są – co do zasady – w sposób poprawny. Według wykazu są to opracowania: a) zwarte (s. 216-220), b) studia i artykuły naukowe (s. 220-241), c) inne (s. 241-249), d) netografia (s. 249-250). Autor wyszczególnił także: akty normatywne (s. 197-198), dokumenty (s. 199-214), orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (s. 214-215).

2. Niezależnie, warto byłoby omówić – w ramach analizy gwarancji praw mniejszości – Konwencję o Ochronie Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych z dnia 21 października 1994 r., którą Azerbejdżan podpisał (szerzej: A. Pogłódek, *Gwarancje praw mniejszości narodowych w Konwencji Wspólnoty Niepodległych Państw o Ochronie Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych z dnia 21 października 1994 r.*, Warszawa 2020). Ponadto można by w pracy w jakimś stopniu wskazać na Konwencję o standardach

demokratycznych wyborów, praw i wolności wyborczych w państwach członkowskich Wspólnoty Niepodległych Państw (patrz np. tłum. A. Poglódek, „Roczniki Administracji i Prawa” 2018, t. XVIII, z. 1, s. 417 – 436).

3. Autor – co do zasady – starannie (zgodnie ze standardami) przygotował bibliografię. Można by rozważać przygotowanie zestawień tabelarycznych co do poziomu wpływu Rady Europy na transformację Azerbejdżanu.

VI. Ocena końcowa pracy i konkluzja

Rozprawa doktorska Pana mgra Szymona Kowalczyka podejmuje problem wpływu Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Azerbejdżanu analizowany przede wszystkim z perspektywy prawnej, ale także z uwzględnieniem aspektów politologicznych. Takie ujęcie oceniać należy jako wartościowe z punktu widzenia szerszego ujęcia tematu pracy, niż sama egzegeza przepisów prawnych. Mając to na uwagę praca zasługuje na pozytywną ocenę. Doceniam merytoryczne walory pracy, a w szczególności to, że Doktorantowi udało się – pomimo wielopłaszczyznowej analizy na pograniczu dyscyplin (nauki prawne i nauki o polityce i administracji) i z tym związanych trudności z doborem problemów i literatury – uchwycić istotne zagadnienia dotyczące wpływu Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Azerbejdżanu. Wymagało to od Doktoranta szerokiej wiedzy i umiejętności argumentowania i samodzielnego prowadzenia badań. Pozytywnie ocenić należy oryginalność wyboru tematu pracy, jak też dostrzegalne dążenie Autora do udzielenia (w segmencie „Zakończenie”) odpowiedzi na postawione hipotezy. Wymagało to od Autora umiejętności formułowania wniosków, wykazania się umiejętnością wykorzystania dorobku bogatego piśmiennictwa (w tym obcojęzycznego). Pozytywna ocena rozprawy doktorskiej nie oznacza, że praca wolna jest od mankamentów (lub zasadności rozbudowania pewnych części pracy). Dałem temu wyraz w poszczególnych częściach recenzji. Jednakże poczynione uwagi mają charakter wzbogacający z intencją rozbudowania kilku nasuwających się kwestii.

Niezależnie jednak od zawartych uwag stwierdzam, że w ogólnej ocenie rozprawa doktorska Pana mgra Szymona Kowalczyka pt. „Wpływ Rady Europy na transformację prawno – ustrojową Republiki Azerbejdżanu”, spełnia wymogi określone w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Doktorant wykazał się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki prawne oraz umiejętnością samodzielnego

prowadzenia pracy naukowej i zaprezentował oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, który był dotychczas w piśmiennictwie przedmiotem jedynie częściowych prac.

Wobec powyższego wnioskuję o przyjęcie tej rozprawy i o dopuszczenie Pana mgra Szymona Kowalczyka do dalszych etapów w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora.

Szymon Kowalczyk